

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

Radices.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10178

 RADICES.

DAUCUS *Offic. Botanic.* Caucahis Classis Natur. Umbelliferarum. *Germ.* Mohr Ruben. *Gallis* Carotte. *Anglis* Carrot.

CAUCALIS *involucris pinnatifidis* duæ species sunt, sylvestris, & hortensis, prior medicinæ, posterior alimentis magis inservit. *Officinalia* semina ex viridi fusca, villis eminentibus, & quasi pilis circumdata, pediculorum forma, aromatica, stimulantia, subamara, fere acria, in scopum carminativam, diureticum, laudata, recensentur inter semina IV calida minora. Radix alimentis adhibita anti-acida, pinguefacit, ARBUTNOT *Practical Rules of Diet.*

VSVS MEDICVS. Radicis recentis succus melle remixtus ad aphthas extollitur; succus excoctus in tussi infantum & phthisi valet, SCHOBERVS. Seminibus vis lithonriptica a plurimis adscribitur, per casus etiam HELMONTIO, & *Ephemeridibus* N. C. confirmata. Exhibentur in pulvere ad dr. semis, I. bis, vel ter de die sumendam, infunduntur ad unc. I. II. Radicis promiscua & non limitanda dosis est, cum inter umbelliferas maxime imbecillis sit.

NAPUS, NAPUM *Offic. Botanicor.* Brassica, Classis Natur. Crucifor. *Germ.* Steck-Ruben. *Gallis* Navet. *Anglis* Navew. *Italis* Napo.

BRASSICA *radice caulescente, fusiformi.* Præcedenti dulcior, & gratior cibus, antiquitati etiam multum memoratus fuit.

USUS

USUS MEDICUS potissimum feminis est, quod in officinis asservatur. Estne vis in semine napi antidota? Napos minores, nigricantes, raspatos, cataplasmatibus forma applicatos, arthritidem fugasse, CHEVALIER *Recueil periodique d'observations de Medicine, de Chirurgie, & de Pharmacie* T. I.

PASTINACA *Offic. Botan.* Selinum Classis Natur. Umbelliferarum. *Germ.* Pastinack. *Gallis* Panais. *Anglis* Parsnep.

SELINUM *foliis pinnatis, lanceolatis, basi semitri-lobis*, in sylvestrem, & sativam a DIOSCORIDE distinguitur. Sylvestris in medicina sativa longe efficacior habetur. Radicis cortex ex fusco flavescens, carne alba, odoris aromatici, saporis similis, non ingrati. Semina etiam officinalia, magna, plana, margine foliaceo cincta, odorata.

USUS MEDICUS aliquando in jusculis medicatis scopo resolvendi, abstergendi, & diuretico, quas vires habere videtur; utiliter exhibetur infusa, vel vasis clausis leniter cocta radix. Semina in eodem usus, ac semina dauci laudantur, cum succo glycyrrhizæ in pilulas redacta ad calculum, & vesicæ ulcera valent. Suntne annosæ radices venenatæ? virulenta ab his symptomata in *Actis Physico-Med. N. C.* vol. VI. DAN. HOFFMANN. Sed erantne vere radices pastinacæ?

RAPA *Offic. Botan.* Brassica L. Classis Natur. Crucifor. *Germ.* Ruben. *Gallis* Rave. *Anglis* Tournep. *Italis* Rapo.

BRASSICA *radice orbiculari, carnosâ*; ab omni tempore magnum in re alimentaria, & medicina usum ha-

habuit, vario sub nomine designata. Rapum, & napum, ut ut DIOSCORIDES distinxit, conjunxit iterum GALENUS. Non parva raporum gloria est, quod unum in templo Apollinis Delphis dicatum e plumbo, beta una ex argento, & raphanus ex auro, ordine quasi dignitatis in cibus. Ut olim, ita & hodie multum mensis adhibentur rapæ; sed flatulentæ sunt experimento BOYLEI; hinc alunt quidem, sed inflationem pariunt, DIOSCORIDES. Cymæ pro mensis abjiciuntur, licet olim adhiberentur; nobis solæ advocantur radices.

USUS MEDICUS. Decoctum raparum non decorticatarum, etiam succus expressus addito melle despumatus, incomparabile dat remedium contra omnia oris ulcera, maxime vero aphthas; tum & contra pulmonis infarctus deterfiva, & antiscorbutica vi agens multum præstat. Difficilem respirationem decocto raparum sæpius curavit LANZONI *Acta Phys. Med. N. C. Vol. 1.* Tussis pertinacissimas CRATO; exsiccatarum raparum brodio infantum tabem IDEM asserente HOFFMANNO. Externe in lacte coctas, & in emplasticam formam redactas, locis podagricis calide applicatas, doloris sedativas habent CRATO, FORESTUS, & alii. Decoctum in tenesimo, & diarrhœa infantum contumaci cum butyro, oleo amygdalarum dulcium, in clysmate injectum, præsentissimam opem sæpe tulisse Fr. HOFFMANNUS *de præstantia remedium domesticorum.* Aphrodisiacæ rapæ non sunt, licet ex DIOSCORIDE, GALENO, exscribant multi. Oleum etiam, in quo tantillum sacchari solutum est, cum syrupo convenienti ad aphthas valet.

RAPHA-

RAPHANUS *Off. Botan.* Classis Naturalis
 Crucifor: *Germ.* Rettich. *Gallis* Raifort. *An-*
gulo Radisch. *Italis* Rafano.

RAPHANUS *siliquis teretibus torosis biarticulari-*
bus. Maximus antiquitati raphano honos fuit, MO-
 SCHIONE, PLINIO authoribus; nam & phthisim
 cordis, morbum olim Ægypto familiarem, ignotum
 nobis, curavit, & in templo sacratus fuit.

Fabula narratur, sacros ab Apolline Delphos

Omnibus hunc aliis præposuisse cibus.

Ex auro, ut raphanum sacrent, pondere betam
 Argenti, plumbum rapa fuisse ferunt.

Sed & brassicam ARISTOTELES vocavit raphanum.
 Comeditur cruda aliquando radix & cocta: acrimonia
 in cortice maxima est, similis ac in aliis antiscorbuti-
 cis plantis; & licet hæc coctione multum perdatur, il-
 lud tamen sacchareum, & dulce quod rapis inest, &
 peculiari arte saccharum sal natus raparum esse de-
 monstratur, constanter deest raphano.

USUS MEDICUS, antiscorbuticus, incidens, ape-
 riens, diureticus. In causa tenaci, frigida, mucosa,
 cerevisiis, vinis medicatis, injicitur in taleolas dissecta
 radix tota, vel folius radice cortex; sed etiam pressus
 succus in scorbuto lento, acido, tussi, asthma, rauce-
 dine, ischuria datur; ita raucedo pertinax raphani sy-
 rupo curata: asthma siccum, convulsivum, raphani esu
 sublatum, in *Ephem*: N. C. & de aliis morbis alia
 apud varios exempla sunt. Extemporaneo experimen-
 to ex radice in tenues lamellas secta, intersperso inter
 singulas lamellas saccharo, syrups species habetur, ad
 eadem mala utilis; utilis itidem cum sale muria. La-
 mellæ ipse recenter sale aspersæ, applicatæ corpori, ru-
 befa

beneficentes sunt, ischiadicis proficuae, TABERNAE-MONTANUS. Folia contusa, cataplasmatibus forma applicata, dolores, & tumores frigidos artuum tollunt.

RAPHANUS RUSTICANUS *Off.* Cochlearia *Botan.* Classis Naturalis Crucifor: *Germ.* Meerrettich, Krain. *Gallis* Raifort sauvage. *Anglis* Horfe Radisch.

COCHLEARIA *foliis rad. lanceolatis crenatis caulibus incis;* pro ciborum condimento, contusa, rasa, momento vini aceti adjecto, edendis carnibus, piscibus, hinc inde adjungitur; praecedenti longe mordacior, radix officinis armoracea audit.

USUS MEDICUS praecedenti in iisdem morbis efficacior. Cerevias, vina medicata antiscorbutica, fere semper ingreditur: in hydrope multum laudatur; & ipsa arthritis hoc quoque curata est, in *Ephemer.* N. C.

RAPUNCULUS *Off.* *Botan.* Classis Naturalis Fructiflorarum. *Germ.* Rapunzel. *Gallis* Réponse. *Anglis* Rampions. *Italis* Raponzolo.

RAPUNCULUS *foliis imis cordatis, superioribus angustis, spica cylindrica, longissima;* in acetariis recentes radices adhibentur, caeterum non adeo magni usus. Aliæ species plurimæ etiam edules sunt.

USUS MEDICUS, quod nec in officinis recipiatur, vix ullus.

SCORZONERA *Off.* *Botanic.* Classis Naturalis Compos. Semifloscularum. *Germ.* Schlangen-Kraut, Haberwurtz. *Gallis* Scorzonaire, Cercifi. *Anglis* Scorzonera Viper's grass.

SCORZONERÆ *caule ramofo, foliis amplexicaulibus, integris, serratis;* in alimentis multum adhibita

ta

ta radix, magni semper in medicina facta est. Oblonga est, carnosa, variæ crassitie, foris nigra, intus albissima, fracta lac fundens, cremoris lactis consistentia, saporis subdulcis, cum leni adstrictione & aromate. Nutrimentum demulcens optimum concedit incocta jusculis, condita in acetariis; non exacte sub fabulo asservata adulta, effœta esse solet.

USUS MEDICUS demulcens in morbis ex acrimonia humorum oriundis, etiam podagricis, ARBUTNOT. l. c. Decocta ex hac radice frequentissima unc. femis cum aliis, unc. unius, vel & unc. duarum dosi, dum sola datur. Laudatur iterum scopo solvente morbis hypochondriacis utilis, sed tunc ad lib. præscribi debet cocta, & expressa. Succus expressus decoctioni præferendus est ita, *Cl. ARBUTNOT. Practical Rules of Diet.*

PRÆPARATA. *Aqua stillatitia, Radix condita,* ad quid?

SISER. SISARUM *Off. Sium VANROY.*
Class. Natur. Umbellif. *Germ. Zucker-Rüblein.*
Gallis Chervi. Anglis Skirrets. Italis Sifaro.

SII *foliis pinnatis, floralibus ternatis;* radices, exiguæ, longæ, napiformes, TIBERIO multum adamatæ, mensis adhuc hodie plurimis in locis magis, quam quidem officinis, celebrantur; assumuntur coctæ, in pulvem redactæ, assatæ, etiam in acetariis conditæ. Saccharum inde tentatum MARGGRAFIO *Acad. de Berlin.*

USUS MEDICUS vix multus, aperiens, vulnerarius tamen.

TRAGOPOGON *Off. Botan. Classis Naturalis*
Compositar. Semiflosculos. *Germ. Braunbocks-*
bart. Salsifis. Gallis Serfisi. Anglis Goats-Beard.

TRAGOPOGON *foliis integris, strictis, calycibus* *florem superantibus.* Scorzonæræ toto habitu si-
Crantz. M. M. T. I. C milis

milis radix, in usum alimentarem, & medicum, eodem modo ut illa adhiberi potest, & adhibetur.

USUS MEDICUS idem.

His jam etiam radices bulbosæ addi possent, ut porrum, cepa, allium, tubera &c. Sed, & hæc in alia capita digesta sunt. Dicit tamen adhuc de cicutaria debet.

CICUTARIA PANNONICA. CLUS.
CHÆROPHYLLUM Botan. Classis Natur. Umbellif. Viennensibus Peperlein.

CHÆROPHYLLUM caule lævi, geniculis tumidis, radice turbinata, carnosâ: jam olim industrius CLUSIUS in hortis, & herbidis Viennensis agri locis prodire, & novo vere succulentas radices cum novellis foliis in foro venales reperiri, coqui etiam cum oleo, aceto & sale, tum primis mensis inferri, prodidit; quam vero salubri cibo! ipse se nescire fatetur. Quin frequentem eius usum non sine noxa esse, & capitis gravedinem, doloremque sibi attulisse affirmat; suspectæ radices, hodie, tempore quadragesimæ cum oleo coctæ adduntur iusculis; coctæ vel crudæ acetariis.

USUS MEDICUS, quantum scio nullus, ni quod etiam certus noverim, hoc anno 1763. plurimam plantæ tenerioris vim officinis nonnullis divenditam, in extractum coactam fuisse, & pro Cicutæ extracto tam exteris quam nostratibus dispensatam. An jam mirabile dissonas adeo de extracti Cicutæ effectibus observationes esse? quod si etiam verum sit ex pura hac planta extracta confecta non esse alias murinum fœtorem non adeo habitura, inconcussum semper est, adulteratum illud Cicutæ fuisse, nec eam, quam adhibere intentio fuerat, medicinam morbo applicatam fuisse, sicque sæpe medicamenti alicuius laudes Pharmacopœorum ignorantia fugillari.

FRUCTUS.

FRUCTUS.

AMYGDALÆ *Off. Botanic.* Classis Natur. Calyciflorarum *Germ.* Mandeln. *Gallis* Amandes. *Anglis* Almond. *Italīs* Mandole.

AMYGDALUS *foliis serratis, infimis glandulosis;* suas officinis divitias largitur. Duplex amygdalus; dulcis, & amara, iam DIOSCORIDI nota fuit, dulcem enim esui, amarā medicinæ magis aptam esse monuit, ut etiam hodie ex dulcibus non solum pulciculæ, placentæ, panes, quos marcios vel marcipanes vocant, conficiantur, sed etiam ad temperandam aliarum rerum acrimoniam, infinita in mensis varietate intermiscantur, saccharo incrustentur. Plurimum alimentū habent. Id quod in amaris amarum, alembicum transcendit volatile, homini innocuum, gallinis, & omnibus fere avibus noxium, vulpibus etiam venenum esse DIOSCORIDES reliquit. Oleum ex amaris pressum non amarum, sed dulce est. Dulcium oleum pressum longe citius aliis oleis pressis rancescit. Rancidum venenum est. Furfures ad detergendas manus commode adhibentur.

USUS MEDICUS in scopum nutrientem obtundentem acrimoniam, relaxantem. Emulsio ex amygdalis dulcibus recentibus, decorticatis, varia spissitudine, ab unc. femis ad unc. unam præscriptis, facta laudatur, acuitur aliquot amygdalis amaris ob saporis gratiam. Oleum recentem pressum, inodorum, & insipidum fere, emollientissimum est, & in illis morbis, ubi acrimonia humorum demulcenda est, crispata, & indurata partes solidæ relaxandæ, acrimonia obtundenda, ut urinæ ardore,